

відносин. Центральними моментами тут виявляються протиріччя між можливостями, що є у особистості, і вимогами, які до неї висуваються, що є основою для виникнення тривожності.

Вивчення ситуаційних та особистісних характеристик тривожності в студентів передбачає дослідження як загального рівня тривожності студента в цілому, так і окремих факторів та ситуацій, які підвищують рівень його тривожності в навчальному закладі (тобто вивчення реактивної та особистісної тривожності напередодні сесії).

Висновки. На основі теоретичного аналізу феномену тривожності, встановлено, що вона є індивідуально-психологічною особливістю, яка складається з підвищеної схильності відчувати занепокоєння у різних життєвих ситуаціях. Для повного дослідження ми розглянули психологічні особливості юнацького віку, студентів.

Головна особливість юнацького віку - це усвідомлення власної індивідуальності, неповторності і несхожості на інших (Скрипченко, О. В., 2001). Як наслідок цього усвідомлення може виникнути внутрішня напруженість, що породжує почуття самотності.

Перспективою подальших досліджень є експериментальне виявлення зв'язку між ситуативною і особистісною тривожністю студентів та показниками мотивації до успіху під час іспитів.

Список використаної літератури.

1. Прихожан, А. М., (2007), Психология тревожности, Питер, Санкт – Петербург, 192 с.
2. Скрипченко, О. В., Долинська, Л. В., Огороднійчук, З. В., (2001), Вікова та педагогічна психологія, Просвіта, Київ, 416 с.

ФЕНОМЕН АГРЕСІЇ В КОНЦЕПЦІЯХ ЗАРУБІЖНИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 159.925+316.624

*Котик В. Д.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Наша держава перебуває в складному соціально-економічному і політичному стані. Воєнні дії на сході країни, низький матеріальний рівень більшої частини населення, знецінення моральних цінностей і демонстрація в окремих засобах масової інформації сцен насильства призводить до підвищення агресивності людей. За офіційними даними кількість злочинів за останній рік зросла. Кількість звернень громадян стосовно домашнього насилля за останні п'ять років збільшилось на 35 %. Свідками цього, а часто і учасниками, стають неповнолітні.

Статистика свідчить про зростання злочинів, що здійснюються підлітками і молоддю. Особливого поширення набуває булінг. Згідно даних ЮНІСЕФ 2017 року 24 % дітей у віці 11-17 років були жертвами булінгу матеріали (електронний ресурс). Такі випадки широко висвітлюються у засобах масової інформації, оскільки підліткам буває недостатньо познущатися, вони ще й знімають це на відео і викладають в мережу.

У зв'язку з цим актуальними стають дослідження причин агресії та можливості її попередження. Особливо важливим, в зв'язку з наведеним вище, є вивчення агресії в підлітковому віці. Оскільки саме в цей період посилюється ймовірність проявів агресивних форм поведінки та їх закріплення.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. За останнє півстоліття в зарубіжній психології накопичився значний досвід у вивченні агресивної поведінки людей. Теоретичні положення розглядаються в рамках когнітивного (Л. Берковіц, Л. Ерн, Д. Зілманн, Л. Х'юсманн), інстинктивістського (З. Фрейд, К. Лоренц), фрустраційного (Дж. Доллард, Н. Міллер), біологічного (В. Гесс, Р. Джекобс, С. Меднік, Д. Олдс), соціального (А. Бандура, А. Басс, Р. Берн, Д. Річардсон, Б. Крейхі) підходів.

У вітчизняній психології проблему агресії досліджували Б.С. Братусь, С.М. Єніколопова, Л.Ю. Іванова, А.А. Налчаджян, Н.О. Ратінова, А.О. Реан, Т.Г. Рум'янцева, І.О. Фурманова, О.В. Хреннікова та ін. Деструктивний характер даного явища підкреслюється низкою наукових досліджень, в яких агресія розглядається в контексті девіантної поведінки та злочинності (Н.В. Алікіна, С.М. Єніколов, Н.О. Ратінова, В.Г. Степанов, В.В. Устінова). При цьому вітчизняні дослідники представляють агресивного суб'єкта як такого, що інтегрує в собі внутрішні та зовнішні впливи, тоді як зарубіжні науковці (А. Бандура, Г. Паренс, Дж. Паттерсон, М. Раттер, А. Фрейд) зосереджують увагу на пошуку окремих детермінант прояву агресії.

В останнє десятиріччя вчені приділяють увагу вивченню агресивної поведінки у осіб різного віку: О.Б. Бовть, В.І. Шебанова – молодшого шкільного; А.О. Реан, Л.Н. Семенюк, І.О. Фурманов, О.Б. Бовть – підліткового; В.М. Крайнюк, О.В. Хренніков, С.Г. Шебанова – юнацького.

Мета наукової публікації провести теоретичний аналіз праць зарубіжних і вітчизняних дослідників з проблеми агресії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Агресія (лат. aggressio - напад) – цілеспрямована деструктивна поведінка людини, яка суперечить суспільно встановленим нормам і завдає іншим фізичної шкоди чи спричиняє психологічний дискомфорт (напруженість, пригніченість, страх тощо) (Степанов, О.М., 2006).

Агресивність – ситуативний стан, який характеризується афективними спалахами гніву чи злоби та імпульсивними проявами

поведінки, спрямованими на об'єкт фрустрації, що став причиною конфлікту.

Одну із класифікацій видів агресії виділили А. Басс і А. Даркі: фізична агресія (використання фізичної сили проти іншої особи), непрямая агресія (обхідним шляхом спрямована на іншу особу або ні на кого не спрямована), роздратування (готовність до прояву негативних почуттів при найменшому порушенні (запальність, грубість), негативізм (опозиційна манера в поведінці від пасивного опору до активної боротьби проти сталих звичаїв і законів), образа (заздрість і ненависть до оточуючих за дійсні та вигадані дії), підозрілість (в діапазоні від недовіри і обережності стосовно людей до переконання в тому, що інші люди планують і приносять шкоду), вербальна агресія (вираз негативних почуттів як через форму (крик, виск), так і через зміст словесних відповідей (прокляття, погрози), почуття провини (виражає можливе переконання суб'єкта в тому, що він є поганою людиною, що спричинює зло, а також відчуває докори сумління).

Вчені виділяють ворожу та інструментальну агресію. Ці два типи різняться цілями, або винагородою, яку отримує агресор після їх досягнення. Ворожа агресія – це акти агресії, що здійснюються у відповідь на стимули та дії, які викликають гнів, образу. Мета агресора – змусити жертву страждати. Інструментальна агресія виникає переважно на тлі конкуренції чи за бажання отримати будь-який об'єкт або статус, яким володіє хтось інший. Агресор прагне заволодіти бажаним об'єктом будь-якою ціною (Семенюк, Л.М., 2000).

Виділяють й такі види агресії як: доброякісна агресія (біологічно адаптивна, виникає як реакція на загрозу індивіду, вона закладена в філогенезі), зляккісна агресія (біологічно неадаптивна, не пов'язана зі збереженням життя) (Платонова, Н.М., 2006).

Висновки. Таким чином, в залежності від мети та проявів агресії автори виділяють різні види агресії. Проблема агресивності в Україні, в тому числі й в освітньому просторі, засвідчує про необхідність прояву більшої уваги діагностиці та корекції агресивної поведінки учнів.

Перспективи подальших досліджень. В зв'язку зі збільшенням проявів агресивності у підлітків предметом наших подальших досліджень буде з'ясування феномену агресії та експериментальний пошук профілактичних та корекційних щодо неї засобів.

Список використаної літератури.

1. Булінг – важлива проблема для дітей в Україні. ЮНІСЕФ розпочинає кампанію проти булінгу. - Стаття з веб-сайту. https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_31252.html
2. Степанов, О. М., (2006), Психологічна енциклопедія. «Академвидав», Київ, 10 с.
3. Семенюк, Л.М., (1998), Психологические особенности агрессивного поведения подростков и условия его коррекции, Московский психолого-социальный институт: Флинта, Москва, С. 8.